

Kvam ungdomsråd sin uttale til budsjett 2026 og økonomiplan 2026-2029

Kjære heradsstyre!

Me ser at det i økonomiplanframlegget til rådmannen også i år er lagt inn mange kutt som kan gå på bekostning av barn og unge i heradet. Ungdomsrådet vil i sin budsjettuttale peika på nokre punkt som me meiner bør prioriterast, men me kjem også med innsparingsforslag innan området teknisk eining.

Ungdommen er framtida!

Det er dei unge som skal bu i og utvikla Kvam vidare. Det er difor viktig at dei får ein god og minnerik oppvekst slik at Kvam blir ein plass som ungdomen vil venda tilbake til. Me treng difor gode tenester og fritidstilbod, både kommunale og i regi av frivillige lag og organisasjonar.

Sterke fellesskap

Gjennom medverknadsarbeid hausten 2024 knytt til Ungdata og vidare arbeid med sterke fellesskap har ungdomar i Kvam drøfta kva som er viktigast at me saman jobbar meir med framover. Psykisk helse, medverknad for barn og unge og skuletrivsel er prioriterte tema. Me meiner at desse heng tett saman. Det barn og unge ønsker seg, er å ha nokon å vera saman med og finna på kjekke ting saman med på skulen og i fritida. Dei ønsker å vera trygge på at ein kan følgja eigne interesser og vera saman med ulike folk utan risiko for å hamna utanfor fellesskapet eller å verta sett ned på. Det er svært viktig med tanke på framtida vår at det vert prioritert midlar til barn og unge i Kvam.

Kvam Kulturskule

Kvam ungdomsråd ynskjer ikkje at kulturskulen skal bli flytta frå Høgenæsgården til den nye vidaregåande skulen som eit innsparingstiltak ettersom det vil svekka opplæringa i dei ulike faga, og aukar sjansen for at elevar ikkje held fram i faga sine ettersom:

- Lokalet i den nye vidaregåande skulen ikkje er egna til verken administrasjon eller opplæring utan ombygging av rom. Som vil påføre heradet store kostnader i staden for å behalde opplæringa der romma allereie er optimalisert.

- Når det kjem til opplæring innan kultur er det andre ting enn berre rom og arealplass som må tas i betraktning. Romma må være egna til den opplæringa som skal bli gitt, for eksempel med dans og drama er det naudsynt med rom som har spegl slik at framføringa kan koordinerast og hindra skade. Musikk og song må ha rom som har egna akustikk, både for å bevare høyrsel, omsyn til andre, og optimal musikals læringsmiljø. Det tar òg mykje energi og arbeid av dei tilsette i kulturskulen å skulle rigge til klasseromma for undervisninga.

- I dag har kulturskulen ei elevdekning på omlag 33%, me er redde for at om undervisningslokala blir flytta til Kvam vidaregåande vil yngre elevar føle ubehag med å ha undervisninga rundt eldre elevar. Dette kan føre til at elevar sluttar og at inntektene til kulturskulen går ned, som igjen kan føre til dårlegare kulturskuletilbod.

- Opplæringa til elevane i kulturskulen skjer og samstundes som elevane på vidaregåande og elevane i vaksenopplæringa har ordinær undervisning. Rundt 120 elevar har undervisning i kulturskulen i Norheimsund mellom 13.00 og 15.30. Det er ikkje optimalt å få alle desse til å ha undervisning på same plassen som vidaregåande opplæring skjer. Undervisninga i Høgenæsgården varar til rundt 21.00. Sidan me måtte ha tatt omsyn til den vidaregåande opplæringa og starta rundt 2,5 timar seinare, vil det sei at kulturskuleopplæringa ville vore ferdig rundt 23.30

Kvam ungdomsråd sine meiningar om rådmannens framlegg til innsparingstiltak:

Redusere individuelt tilrettelagt opplæring – ITO:

Kvam ungdomsråd påpeiker at det er viktig at alle elevar får tilgang på den same kunnskapen. Elevar med behov for individuelt tilrettelagt opplæring i enkelt fag skal òg ha rett på dette. Det skal tilretteleggjast for at alle får den same undervisninga på tross av utfordringar og ulikheit. Dersom ein reduserer så mykje som innsparingstiltaka frå rådmannen foreslår vil det føre til at fleire elevar fell utanfor, og fleire elevar vil kjenne på ei mangel på kunnskap. Rådet påpeiker og at det ikkje i alle tilfelle er slik at klasserommet er den optimale læringsstaden for elevar, nokon lærer betre utanfor klasserommet der dei kan vere meir kreative og lære i sitt eige tempo. Elevar som slit i ordinær undervisning kan ofte føle på at dei sit lenge med «handa i været» og ventar på å

få hjelp frå læraren, det kan og ofte vere knytt press opp mot å stille spørsmål som andre medelevar reknar som «dumme» difor vel ofte elevar å sitje med spørsmåla for seg sjølv.

Konsekvensen av dette vil vere at mange elevar får dårlegare læringsutbyte av undervisninga, og det vil skape større skilnader mellom elevane.

Legge ned utekontor i Strandebarm og Ålvik:

Kvam ungdomsråd vil påpeike at drifta av utekontora i Strandebarm og Ålvik er svært viktig for å sørge for at alle innbyggjarane i heradet har enkel tilgang på fastlegeordninga. Utan utekontora vil ein få lange reisevegar og store kostnader knytt til at ein må ta seg fri frå jobb. For elevar vil det og føre til mykje fråvær som igjen fører til at ein ikkje får med seg det ein skal på skulen. For nokon kan dette vere ei hindring som gjere at dei ikkje vel å gå til legen. Kvam Herad bør ha eit fokus på at alle innbyggjarane har god tilgang på helsetenestene våre. Heradet skal ha eit helsetilbod som når ut til alle innbyggjarane, og det skal ha lite å seie kvar ein bur.

Kvam ungdomsråd sine meiningar til tidlegare vedtekne innsparingstiltak:

Utekontakt:

Eit kutt på 0,7 årsverk vil redusere utekontakten til ei 80 % stilling og gjere det umogeleg å oppretthalda eit forsvarleg tilbod for ungdom i Kvam. Oppsøkande arbeid ute, på skular og på arrangement blir kraftig svekka, og dei mest sårbare ungdommane – som ikkje sjølv oppsøker hjelp – risikerer å falle mellom stolane. Individoppfølging, krisehandtering, samarbeid med politi, skule, barnevern og helsetenester, samt forsvarleg drift av Ungdomsbasen, vil ikkje lenger vere mogleg med berre éin person. Dette er i direkte motstrid til kommunen sine eigne formuleringar i gjeldande økonomiplan, der det står at forsvarleg drift krev minst to tilsette. I tillegg varslar heradet no generelle kutt i førebyggjande arbeid med barn og unge på 600 000 kroner årleg, noko som ytterlegare svekkjer ungdomsarbeidet i kommunen.

Samtidig satsar staten tydeleg på å styrkje det oppsøkande feltet: KORUS og Helsedirektoratet har frå 2024 etablert ei nasjonal satsing for å byggje opp kompetanse og kapasitet i oppsøkande arbeid. Å byggje ned ein teneste som Kvam har hatt sidan 1992, samstundes som det vert styrkja på nasjonalt nivå, vil framstå som både kortsiktig og lite berekraftig. Utekontakten utfører i praksis mykje arbeid som understøttar kommunen sine lovpålagde ansvar, som tidleg identifisering av ungdom i risiko, deltaking i tverrfaglege vurderingar, arbeid knytt til psykisk helse, rus, kriminalitet og akutte hendingar.

Dersom tenesta blir redusert til eit minimum, mister kommunen både kompetanse, kontinuitet og relasjonar som tek mange år å byggje opp, og som er heilt avgjerande for at ungdom får hjelp tidleg nok.

Kutta vil også ramme tilliten som ungdom har til kommunen. I ei lokal Facebook-gruppe delte nyleg ein ungdom anonymt kor viktig utekontakten har vore for han, og innlegget fekk stor støtte i form av mange likarklikk og positive kommentarar. Dette viser at utekontakten betyr mykje for dei ungdommane som treng vaksne å stole på – ofte dei same som aldri ville oppsøkt hjelp på eigen hand.

Med berre éi utekontaktstilling forsvinn tryggleik, relasjonar og tilgjengelegheit, og eit av kommunen sine mest kostnadseffektive og førebyggjande tiltak blir kraftig svekka. Kvam ungdomsråd meiner difor at utekontakten må styrkjast, ikkje byggjast ned, dersom Kvam skal vere ein trygg og inkluderande plass å vekse opp og flytte tilbake til.

Kvam ungdomsråd meiner at det er svært viktig å prioritere førebyggjande arbeid og ikkje byggje det ned. Me viser blant anna til:

- Kvam herad – Plan for førebygging av sjølvskading og sjølvskading (2025): - Psykiske helseplager fører til redusert livskvalitet, høgt sjukefråvær, stort press på tenestene og høge kostnader for samfunnet. - For å oppnå god psykisk helse... må i større grad fremjande og førebyggjande tiltak og arbeid ha fokus.
- FHI – Folkehelserapporten (FHI) kapittel psykisk helse blant barn og unge: Tidleg innsats og førebygging reduserer framtidige kostnader i helse- og sosialtenester.

- Helsedirektoratet – Psykisk helse i kommunen: Tidleg innsats er kostnadseffektivt og reduserer behovet for spesialisthelsetenester.
- NOVA/OsloMet – Nova rapporter om ungdoms psykiske helse (Bakken, 2023): Kommunar som kuttar førebygging får større behov for hjelpetenester på sikt.
- SSB – SSB rapport 2020: Tidleg innsats og samfunnsøkonomisk gevinst: Tidleg innsats er samfunnsøkonomisk lønnsamt og reduserer kostnader knytt til fråfall, NAV og helse.
- KS – Økonomisk argumentasjon for førebygging: Tidleg innsats er blant dei mest lønnsame velferdsinvesteringane; manglande førebygging fører til høgare kostnader i helse og barnevern. (0,5–1 mill.)

Konsekvensar: Innsparingstiltaket om reduksjon i utekontakten er i strid med måla om å betre psykisk helse i heradet. Forsking viser at kutt i tidleg innsats vil på sikt føre til høgare kostnader, og vil totalt sett vere eit dårleg samfunnsøkonomisk grep.

Miljøretteleiarane:

Kvam ungdomsråd påpeikar at miljøretteleiarane er ein av dei viktigaste ressursane me har for å skape eit trygt og inkluderande skulemiljø der alle elevar kan lære.

Heradsstyret har tidlegare gjort vedtak om å redusere desse stillingane med 4 årsverk, slik at ein sit att med berre 1,6 årsverk.

Når heradet samstundes foreslår store kutt i individuelt tilrettelagd opplæring (ITO), støtteapparat og førebyggjande arbeid generelt, vil eit kutt i miljøretteleiarane ramme dei mest sårbare elevane aller først. Desse elevane treng vaksne som kan følgje dei tett, hjelpe dei å meistre skulekvardagen, handtere uro, konflikhtar og psykososiale utfordringar – og sikre at dei faktisk kjem seg gjennom skulen. Når miljøretteleiarane blir færre, blir lærarane ståande åleine med fleire krevjande situasjonar, noko som svekkjer både læringsmiljø, tryggleik og det faglege utbyttet for heile klassen.

Miljøretteleiarane har ein nøkkelrolle i det førebyggjande arbeidet på skulane våre. Dei fangar opp elevar tidleg, byggjer relasjonar, følgjer opp dei som slit med psykisk helse,

mobbing, uro eller heimeforhold – og dei samarbeider tett med skuleleiing, PPT, barnevern, helsesjukepleiar og føresette. Dersom desse stillingane blir kutta, blir det mindre tid til relasjonsbygging, færre vaksne i gangane og på uteområda, lengre ventetid på hjelp og større risiko for at barn fell ut av både læringsmiljø og sosialt fellesskap. I ei tid der kommunen allereie reduserer førebyggjande arbeid for barn og unge med 600 000 kroner kvart år, vil eit kutt i miljørettleiarane svekkje tryggleiken til elevar i alle delar av Kvam. Ungdomsrådet ber difor sterkt om at stillingane blir verna – for å sikre at elevane sine grunnleggjande behov for tryggleik, støtte og tilgjengelege vaksne faktisk blir tekne på alvor.

Innsparingsforslag frå ungdomsrådet:

Kvam Ungdomsråd meiner at heradet bør vurdere ytterlegare innsparingstiltak innan teknisk eining, med tanke på tal årsverk. Rådet har stor tru på effektiviseringstiltak og at dei tilsette i dei kommunale bygga kan gjennomføre meir vedlikehaldsarbeid, til dømes å skifte lyspærer sjølv. Det må og bevisstgjerast meir om hærverk i skulane, og her må elevane sjølve ta meir ansvar.

Grunngjeving: Ungdomsrådet ser at det er stort rom for innsparingar innan teknisk, og forslår at midlar skal flyttast frå teknisk til oppvekst slik at ein har råd til å finansiere blant anna utekontakt og miljørettleiar.

Helsing Kvam ungdomsråd